

Bara Remec, Dekle ob grobu, risba, 1947/48

Zorko Simčič

PESNITEV O TRPLJENJU NAŠEGA NARODA

Velika Črna maša za pobite Slovence. Pesnitev Jeremija Kalina, kakor je napisano na prvi strani knjige. Tine Debeljak, 'naš bard, sodobni bard', kakor smo mu rekli, je pel o usodi slovenskega naroda, pravi sodobni lik starozaveznega preroka Jeremija. Res je, da Debeljak ni pel »v sužnosti železni Jeremij žalost globoko« kakor bi dejal Prešern, toda četudi v tujini nismo živeli v sužnosti, pa vendar nismo bili 'doma'. Debeljak je čutil nujo, da postane pevec žalostink in usode izgnanih ljudi daleč od doma, daleč od svojih ljudi, daleč od domačih rek, gora, vsakega od njih s svojim trpljenjem v srcu.

Gre za prvo slovensko leposlovno knjigo, izdano v begunstvu, v brezdomstvu. Skupaj z umetnico, akademsko slikarko K. Mirtič (psevdonim Bare Remec) sta ustvarila delo, ki presega zgolj literarno področje. Barini lesorezi, tiskani iz izvirnika, dajejo knjigi še posebno vrednost, Je dokument dobe. Da je morala, čeprav petnajst tisoč kilometrov od domovine, iziti pod psevdonimom pesnika (žena in otroci so ostali v Ljubljani), kakor slikarke, pač doda svoje ... Morda kaže na tem mestu poudariti še nekaj: čeprav je Debeljak napisal vrsto pesmi, globokih poezij, se ob pisanju Črne maše, kakor je sam dejal, ni čutil pesnika po 'milosti božji', ampak kot ponižen, preprost ljudski pevec, ki poje o tragični usodi svojega naroda. Kronist svoje dobe. In vendar bo to delo ostalo za vedno v analih naše literarne zgodovine.

Leta 1946 sem se vrnil iz Rima v Trst. Tako kot Tine kakor Bara sta, čeprav živeča v begunskem taborišču na jugu Italije, sodelovala s tržaško revijo Mlada setev. V njej je bila tudi objavljena pozneje tolikokrat in po raznih celinah objavljena risba klečečega dekleta ob grobu: ob strti roži.

Moralo je biti leta 1947, ko je Debeljak prišel iz begunskega taborišča Servigliano za nekaj dni v Trst. V tistih dneh smo se zvečer večkrat dobili: Tine, Vinko Beličič, Jože Peterlin, Martin Jevnikar, obujali spomine na nekdanja ljubljanska srečanja, predvsem pa govorili o naših ljudeh po taboriščih in negotovi usodi nas vseh. Še zdaj vidim prizor s prvega večera: sedimo pri mizici pred kavarno, ko Tine odpre zajetno aktovko, potegne iz nje šop papirjev in začne prebirati odlomke iz deloma že ustvarjenega načrta. 'Velika črna maša za od nacizma, fašizma in komunizma pobite Slovence.' Prvi verzi, je pravil, so se mu porodili leto prej ob

obisku Rima. Pesnitev o trpljenju našega naroda, črna maša, »vsega slovenskega begunskega občestva za mrtve in žive, ki so dotrpeli in še trpijo pod zmedenimi znamenji našega po Hudobiji vélikega Časa.« Kdo bi si takrat mislil – o Argentini takrat še nismo nič vedeli – da bo komaj dve leti zatem pesnitev zagledala luč sveta prav tam pod Južnim križem. Črna maša – pesnitev, katere verzi so bili v zadnjih šestdesetih letih nešteto krat citirani.

Ob vrnitvi v domovino sem seveda svoj izvod Črne maše prinesel s seboj. Platnice so hudo zdelane, razpadajoče, listi porumeneli. Žal to niso bili časi, ko bi si založba Svobodne Slovenije mogla privoščiti kaj boljšega. Mi pa celo to govori o dvojem: o minljivosti vsega materialnega, a o trajnosti umetnikovega duha. In ponovno se zavem, kako resnično je odkritje, da »Smrt je premagala življenje, toda spomin je premagal smrt.«

Dr. Tine Debeljak in Zorko Simčič v petdesetih letih dvajsetega stoletja v Buenos Airesu

Prva izdaja Velike črne maše za pobite Slovence,
Založba Svobodne Slovenije, Buenos Aires, 1949